

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені М.П. ДРАГОМАНОВА  
ГО «УКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПЕДАГОГІВ І ПСИХОЛОГІВ ПОЧАТКОВОЇ,  
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»



---

**«ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНІЗМУ:  
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ»**

---

**ЗБІРНИК ТЕЗ**  
**УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОГО ONLINE-МАРАФОНУ**  
**27 – 29 вересня 2022 року**



**Київ**  
**2022**

УДК 373.2:7.038.6]:001.895(4)

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНІЗМУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ: Збірник тез Міжнародного online-марафону вітчизняних і зарубіжних дослідників, науковців, освітян, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, педагогів-практиків (27-29 вересня 2022 року, м. Київ, Україна). Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2022. 208 с.

Видання містить матеріали, що покладені в основу доповідей, повідомлень, аналітичних оглядів вітчизняних і зарубіжних дослідників, представників наукових шкіл, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, освітян, педагогів-практиків та усіх інших, зацікавлених у висвітленій проблематиці під час роботи Міжнародного online-марафону «Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики», який відбувся 27-29 вересня 2022 року на честь відзначення Всесвітнього дня дошкілля.

Матеріали Збірника можуть бути корисними науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти та наукових ступенів, які здійснюють дослідження в межах відповідних напрямів, педагогам-практикам закладів дошкільної освіти та усім тим, хто цікавиться європейським досвідом та інноваційними практиками в зарубіжних країнах.

**Редакційна колегія:**

**Цветкова Г.Г.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова (голова)

**Шулигіна Раїса Андріївна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

**Довбня Софія Олегівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

**Шелепко Галина Володимирівна**, асистент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

**Адреса редакційної колегії:**

01601, м. Київ, вул. Тургенєвська, 8/14

Телефон : (044) 484-63-94

Кафедра педагогіки і психології дошкільної освіти

E-mail: 2016\_9379992@ukr.net

**Відповідальний за випуск:**

**Шулигіна Р.А.**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

*Усі матеріали друкуються мовою оригіналу в авторській редакції.  
Автори несуть відповідальність за фактичний (добросесний і коректний) виклад  
поданих у тезах даних*

УДК 373.2:7.038.6]:001.895(4)

**Шулигіна Р. А.,**  
*кандидат педагогічних наук, доцент*  
*кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти*  
*Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,*  
*м. Київ, Україна*

**Довбня С. О.,**  
*кандидат педагогічних наук, доцент*  
*кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти*  
*Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,*  
*м. Київ, Україна*

**Шелепко Г. В.,**  
*асистент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти,*  
*аспірантка спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»*  
*(дошкільна педагогіка)*  
*Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,*  
*м. Київ, Україна*

## **АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КРИЗЬ ПРИЗМУ РЕАЛІЙ СЬОГОДЕННЯ ТА СТРАТЕГІЙ МАЙБУТНЬОГО**

на матеріалі 3-х денного Міжнародного online-марафону  
«ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНІЗМУ:  
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ»

В умовах сьогодення, невизначеної освітньої ситуації, увага науковців, педагогів-практиків, фахівців дошкільної галузі України фокусується на питаннях, пов'язаних з вивченням європейського досвіду, інноваційних практик щодо реалізації ціннісних пріоритетів зростаючої особистості.

Дошкільна освіта – це справжній стратегічний ресурс не тільки для забезпечення всебічного, гармонійного розвитку дитини в період дошкільного дитинства, її готовності до життєвих реалій сьогодення, а й підготовки конкурентноспроможних фахівців цієї галузі на засадах європейських вимірів якості освіти.

Кафедра педагогіки і психології дошкільної освіти педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова вперше в Україні започаткувала формат кількадевного Міжнародного online-марафону, присвяченого тенденціям розвитку дошкільної освіти, модернізації її змісту, вивченню досвіду європейських країн, інновацій в галузі та іншим актуальним питанням сьогодення.

### **День перший.**

З нагоди відзначення Всеукраїнського Дня дошкілля кафедрою педагогіки і психології дошкільної освіти Педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова 27-29 вересня 2022 року проведено триденний Міжнародний online-марафон **«Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики».**

Перший день марафону розпочався натхненним вітальним словом модератора, завідувача кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти, доктора педагогічних наук, професора Ганни Цветкової.

Урочисто привітав учасників наукового заходу декан Педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук, професор Тарас Олефіренко та побажав плідної роботи, успіхів, нових відкриттів на освітянській ниві під мирним українським небом.

Також він наголосив на неоціненній ролі вихователя, який сприяє формуванню в дітей дошкільного віку ціннісних орієнтацій, життєво важливих компетентностей, що згодом реалізовуватимуться в початковій школі. Приємними фактами була відзначена діяльність випускової кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти, яка готує фахівців для галузі дошкільної освіти.

Учасників марафону привітав проректор з міжнародних зав'язків університету, професор Володимир Лавриненко, який звернув увагу наукової спільноти до проблем дошкільної освіти, адже це стосується майбутнього нашого суспільства, держави. Створення умов для дошкільної освіти – це створення умов для розвитку всіх обдарувань дитини в майбутньому, що в свою чергу має позитивно позначитися на благополуччі держави.

Заступник декана Педагогічного факультету з наукової роботи та міжнародних зв'язків, завідувач кафедри педагогіки і методик початкового навчання НПУ імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор Олена Матвієнко побажала усім учасникам гарних доповідей, нових позитивних емоцій та плідної співпраці. Освітнянська спільнота в умовах військової агресії робить надзвичайно потужну і важливу справу, а організований Міжнародний онлайн-марафон має закласти підвалини розв'язання проблем, які будуть поставлені перед вихователями, батьками дітей, суспільством.

У відеозаписі слухачі марафону мали змогу почути слова привітання академіка-секретаря Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України, доктора педагогічних наук, професора, академіка НАПН України, заслуженого працівника освіти Світлану Сисоєву та директора Інституту проблем виховання НАПН України, заслуженого діяча науки і техніки України, дійсного члена Національної академії педагогічних наук України, доктора психологічних наук, професора Івана Беха.

Із Всеукраїнським Днем дошкілля наукову спільноту душевно привітав завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор педагогічних наук, професор Олександр Семенов.

За тематичним напрямком **«Національний та європейський досвід організації дошкільної освіти та ціннісно-смыслові детермінанти особистісного професійного розвитку педагога в контексті європейських освітніх викликів»** виступили з доповідями поважні зарубіжні вітчизняні науковці та партнери по науковому співробітництву, як-то:

– Marinko Lazzarich, izvanredni profesor, Učiteljski fakultet, Katedra za metodike nastavnih predmeta humanističkih znanosti i umjetnosti University of Rijeka (UNIRI) | Sveučilište u Rijeci (Hrvatska);

– MILADA RABUŠICOVÁ, Dr. Professor, Department of Educational Sciences of Masaryk University (м. Брно, Чехія) з доповіддю на тему: System of Preschool Education and Current Issues in The Czech Republic;

– Kia Kimhag, викладач «Дидактики», Департаменту освітніх наук, Факультету освіти та бізнесу Університету Євле (м. Євле, Швеція). Тема доповіді: «Дошкільна освіта в міжнародній перспективі: значення компаративних досліджень в галузі дошкільного виховання та догляду за дітьми»;

– Наталія Гавриш, доктор педагогічних наук, професор, автор Базового компоненту дошкільної освіти. Тема доповіді: «Організація системи дошкільної освіти в штаті Флорида (США)»;

– Ольга Рейпольська, доктор педагогічних наук, завідувач лабораторією дошкільної освіти та виховання, керівниця Центру раннього розвитку дитини та дошкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України. Тема доповіді: «Дошкільна освіта України в умовах воєнного стану: виклики та перспективи»;

– Оксана Ступак, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, доцент. Тема доповіді: «Досвід організації дошкільної освіти в європейських країнах»;

– Олена Половіна, завідувач кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент. Тема доповіді: «Психолого-педагогічний супровід формування мистецької-творчої компетентності дітей»;

– Наталія Мельник, доктор педагогічних наук, професор кафедри іноземних мов і перекладу Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету, лектор з Дошкільної педагогіки Університету Євле (м. Євле, Швеція). Тема доповіді: «Дошкільна освіта в перспективі міжнародного співробітництва та практики»;

– Олена Каплуновська, голова Громадської організації «Академія розвитку особистості». Тема доповіді: Українські діти в системі освіти Польщі: що по-іншому?».

Завершальною стала тематична промова професора Ганни Цветкової, яка висвітлила тему «Збереження національно-культурної ідентичності та адаптація наукової спільноти до реалій в нових умовах перебування за кордоном» зміст якої довів значимість збереження української національно-культурної ідентичності, відобразив практичний досвід університету Ріскі у Хорватії. Крім цього, доповідач надала дієві поради як підтримувати себе під час війни.

До зустрічі приєдналися Волинський національний університет імені Лесі Українки, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Київський університет імені Бориса Грінченка, Криворізький державний педагогічний університет, Маріупольський державний університет, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Хмельницька гуманітарна педагогічна академія, Харківська гуманітарна педагогічна академія, Рівненський державний гуманітарний університет та інші.

У кількості понад 190 учасників в умовах військового стану відбулася значна наукова подія – Міжнародний online-марафон, який об'єднав провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників, науковців, освітян, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, громадських організацій, педагогів-практиків для обміну перспективним досвідом та результатами досліджень в галузі дошкільної освіти; забезпечив міждисциплінарну платформу для поширення проблематики прикладних досліджень, нововведень, тенденцій і практичних проблем, що виникають в галузі дошкільної освіти на сучасному етапі.

### **День другий.**

Успішним продовженням ознаменувався другий день Міжнародного online-марафону 28 вересня 2022 року, який був присвячений темі **«Психолого-педагогічні практики подолання та корекції тривожних станів під час військових дій»** та зібрав 146 учасників.

Тепло привіталася з усіма організатор, модератор, завідувач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор Ганна Цветкова, яка акцентувала увагу слухачів на програмі заходу,

зокрема, на проблемі психолого-педагогічної допомоги дітям, які потерпають від психологічних травм, а також на необхідності ресурсування всіх учасників освітнього процесу.

З вітальним словом до учасників марафону звернулася завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської, професор, доктор педагогічних наук Рівненського державного гуманітарного університету Ілона Дичківська, яка подякувала голові робочої групи, професору Ганні Цветковій та доценту Вікторії Гальченко за організацію заходу такого високого рівня та можливість стати активною учасницею важливого міжкультурного діалогу. Ілона Миколаївна у своїй промові підкреслила, що ми маємо зберегти свою цілісність, зберегти себе та наших дітей від психотравматичного впливу війни, тому обговорення проблем подолання та корекції тривожних станів під час військових дій, фрустраційної толерантності, стресостійкості є сьогодні надзвичайно актуальним.

Завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор Тамара Піроженко у доповіді «Потенціал зростання дитини в умовах невизначеної освітньої ситуації» проілюструвала стратегічні зміни в українській системі в час глобальних викликів, висвітлила поняття компетентності як освітнього результату, презентувала пріоритетні види діяльності на етапі дитинства, представила ГРУ як інструмент підтримки благополуччя дитини.

Більш детально з презентацією Тамари Олександрівни Піроженко можна ознайомитися за активним посиланням:

[https://docs.google.com/presentation/d/1oobTExkeCjzmfOV\\_-IsxQ1PXlSK7AEUE/edit#slide=id.p1](https://docs.google.com/presentation/d/1oobTExkeCjzmfOV_-IsxQ1PXlSK7AEUE/edit#slide=id.p1)

Завідувач кафедри практичної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», доктор педагогічних наук, професор Елліна Панасенко у своєму виступі на тему: «Психологічний супровід особистості у депресивних станах: теоретичні концепти та модерні практики» пояснила



значення поняття «депресія», фактори і причини її виникнення, симптоми депресії та наслідки депресивних станів. Наприкінці доповіді Еліна Анатоліївна означила методичні вказівки до супроводу клієнтів, які мають прояви депресії.

До осягнення поняття фрустраційної толерантності всі присутні вдавалися на тренінгу мужності та стійкості «Фрустраційна толерантність як основа професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», який провела кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова Вікторія Гальченко. Професійний психолог познайомила слухачів із фрустрацією, яка є наслідком травматичного стресу, спричиненого війною; агресією як наслідком фрустрації; можливостям використання позитивної енергії агресії для руху та вираження себе; вміння використовувати стрес як рушійну силу в досягненні «акме». У чаті учасників активізували справи: «Моє ім'я – моя фортеця», «Казковий калейдоскоп». А модифікована спікеркою техніка «Картина на скляному тлі» сприяла релаксу та спокою усіх присутніх.

У виступі «Формування мовлення у дитини дошкільного віку в умовах війни: психологічний аспект» кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова Ірина Товкач презентувала методи та прийоми формування українського мовлення у дітей дошкільного віку такі, як: мовленнєве спілкування дитини з дорослим; прийом спонтанного пристосування; вміння здійснювати просторовий контакт; вдало дібрані словосполучення, адресовані до дитини; стисло й правдиво відповідати саме на питання, яке ставить дитина; спостереження за поведінкою дитини, і керування засобом влучно сказаного слова, прикладів етичного змісту з творів дитячої літератури.

Підводячи підсумки другого, успішно проведеного дня Марафону, професор Ганна Цветкова зазначила: «Ми (когорта професіоналів в галузі дошкільної освіти) – попереду! Ми ведемо педагогічну дошкільну науку за

собою, тільки вперед! Ми не зупиняємося навіть у ці важкі часи – і це наш внесок у Перемогу!»

### **День третій.**

Завершальний третій день Міжнародного online-марафону відбувся у колі товариської наукової спільноти у кількості 223 учасника, 29 вересня 2022 року.

За традицією вітальним словом захід відкрила завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти, доктор педагогічних наук, професор Ганна Цветкова, яка наголосила, що в межах тематичного напрямку зустрічі **«Практико-орієнтована педагогічна діяльність в системі дошкільної освіти»** професорсько-викладацький склад кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти представить свої наукові доробки та відобразить співпрацю з Національною академією педагогічних наук України.

Доценти кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова, кандидати педагогічних наук Софія Довбня та Раїса Шулигіна яскраво презентували тему: «Ігровий кейс як компонента професіоналізму педагога закладу дошкільної освіти». У своєму дуальному виступі доповідачки не тільки запропонували ігрові кейси (валізу з педагогічним інструментарієм) вже знайомих нам ігор, але й познайомили з новими іграми-стратегіями та іграми-квестами, якими педагоги-практики змогли поповнити ігрові кейси. А запитання спікерів до учасників марафону про ігри, у які люблять гратися діти та головоломки з ігрової діяльності, викликали в чаті надзвичайну активність.

Ексклюзивом доповіді стала описова уявна ситуація, як релаксаційна тренінг-вправа, озвучена Раїсою Шулигіною на фоні звукового супроводу співу пташок, яка сприяла зануренню усіх присутніх в уявний щасливий світ минулого й справжнього дитинства.

Наприкінці феєричного виступу спікери запросили усіх бажаючих відвідати лабораторії гри та дитячої творчості, яку створено спільними зусиллями викладачів кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та студентів Педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова. Також

презентували авторський навчально-методичний посібник (робочий зошит) «Основи ігрової діяльності дітей дошкільного віку».

Новий погляд на сучасного керівника закладу дошкільної освіти як особистості, який гармонійно поєднує в собі компетентності управлінця й менеджера проілюструвала на прикладі закладу дошкільної освіти із сімейними цінностями «WONDERLAND» засновниця PRESCHOOL BUSINESS CONSULTING «ВЛАСНИЙ ДИТЯЧИЙ САДОЧОК», викладач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова Галина Савлук. Погляд під новим кутом зору на зміст діяльності управлінця в галузі дошкільної освіти отримав багато позитивних коментарів, емоційних відгуків в чаті від учасників заходу.

Цікавий та корисний матеріал на тему «Програмно-методичне забезпечення процесу формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку» представила доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти, кандидатка педагогічних наук Наталія Левінець, яка є співавтором оновленого Базового компоненту дошкільної освіти та дослідницею щодо використання здоров'язбережувальних технологій у роботі з дітьми задля забезпечення можливості збереження здоров'я, формування необхідних компетентностей та навичок здорового способу життя у повсякденні усіх учасників освітнього процесу.

З проведенням Освітнього хабу як практико-орієнтованою формою підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до професійної діяльності, ознайомила старший викладач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова Катерина Поліщук. Досвід педагогічної роботи викладачів кафедри в умовах ситуативної невизначеності, дозволив «повернути» частину дітей у реальний, справжній світ дитинства, а усі труднощі та негаразди залишити у минулому.

Майстер-клас створення солом'яного бичка у відеозаписі провела кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник лабораторії

дошкільної освіти і виховання Центру раннього розвитку дитини та дошкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України Вікторія Рогозіна.

Із майстер-класом на тему: «Рухові завдання для дітей раннього віку: планування, впровадження» кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії дошкільної освіти та виховання Центру раннього розвитку дитини та дошкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України Світлани Васильєвої можна ознайомитися за активним посиланням: <https://drive.google.com/drive/u/0/my-drive>

Учасники триденного online-марафону в своїх виступах торкнулись багатьох актуальних питань, пов'язаних з розвитком дошкільної освіти, підготовки фахівців для цієї галузі, окреслили перспективи та шляхи вирішення багатьох актуальних проблем вітчизняної системи освіти крізь призму реалій сьогодення та перспектив міжнародного співробітництва.

Всі дні Марафону були наповнені живими дискусіями й обговореннями.

На завершення online-марафону, слова про дошкільну освіту, якій дає крила психолого-педагогічна наука «одне крило – дошкільна педагогіка, друге – психологія дошкільна» озвучила доктор педагогічних наук, професор Ганна Цветкова.

Звичайно, в межах проведеного Міжнародного online-марафону неможливо вирішити усі проблемні питання, які існують на сьогодні в галузі дошкільної освіти, тому на порядку денному залишаємося на міцних позиціях щодо побудови стратегій майбутнього в контексті євроінтеграційних процесів Української держави й освіти.

**Дякуємо усім учасника Міжнародного online-марафону!**

**Миру, добра, натхненної праці та нових здобутків!**

**Все буде Україна!**